

Zostavili: Miriam Kičiňová, Silvia Kapráliková, Ingrid Karkalíková
Súpis ocenení a postáv: Elena Blahová
Redakcia: Zuzana Barysz
Jazyková redaktorka: Dana Brezňanová
Fotografia na obálke: Martin Črep
Fotografie: archív SND
Grafický dizajn: NM Code
Vydalo Slovenské národné divadlo, 2012.

Božidara Turzonovová

Činohra SND, člen Európskej divadelnej konvencie

92. divadelná sezóna 2011/2012

Milan Vajdička

Poverený zastupovaním generálneho riaditeľa SND

Emil Horváth

Riaditeľ Činohry SND

Ronald Harwood
KVARTETO

Predstavenie uvedené pri príležitosti
životného jubilea pani Božidary Turzonovovej

2. júna 2012 o 19.00 hod.

Sála činohry v novej budove SND, Pribinova 17, Bratislava

Milá Dača,

nikdy si sa netajila svojou šľachtickou krvou. Šľachtický pôvod je niečo, čo je niektorým ľuďom dopriate osudom. Ty si však okrem svojho pôvodu dostala do vienka ešte jeden dar, a to talent. Rozvíjala si ho svojou húževnatou a cieľavedomou prácou, až sa z teba stala šľachtičná slovenského, ale i českého divadla a filmu. Keďže v týchto dňoch sláviš svoje nádherné životné jubileum, prajem ti, milá Dača, ešte veľa krásnych postáv, veľa síl na ich stvárnenie, dobré zdravie, šťastie a veľa lásky od všetkých tých, čo ťa majú radi.

S úctou

Milan Vajdička,
poverený zastupovaním generálneho riaditeľa SND

Posledné leto Sarah
Bernhardtovej, SND 2004,
r. Ľ. Vajdička, B. Turzonovová
(Sarah Bernhardtová)

Vzácná Božidara!

Herečka s modrou krvou, aristokratka s hereckým nadaním, pedagogička s otvoreným srdcom a mohol by som písať ďalšie a ďalšie prívlastky a postupne vymenovať tých stojeden postáv odohraných na pôde Činohry Slovenského národného divadla, okolo sto natočených vo filmových ateliéroch, desiatky študentov, ktorí vyrástli pod tvojimi rukami na školách v Bratislave, Banskej Bystrici, Trnave. A to je iba základný a spriemerovaný sumár.

Za týmto početným zoznamom je isto nejaké tajomstvo a nesúvisí len s vekom a s твоjím dlhoročným pôsobením na javisku. Za tieto úctyhodné čísla môže i tvoja špecifická charizma, talent, schopnosť pokorne a s nadhľadom pristupovať k povolaniu herca. Za tvojimi večne smutnými očami krehkej lane sa ukrývajú hravé ohne humoru. Bez toho humoru, seabairónie a zdravého uvažovania by si isto neprešla takým výrazným dramatickým oblúkom.

Dnes si v *Kvartete* naozajstnou opernou divou a spojenie s *Božskou Emou* preto vôbec nie je náhodné. Boli ti blízke práve osudy takých žien, ktoré rozorvanie, vnútorná trýzeň, osudová láska poháňali dopredu. Nešťastie sa pre ne stávalo hnacím motorom a skúsenosť poznaním nezlomnosti. Práve taká je aj tvoja Jean Hortonová, ktorá prežila obrovskú slávu a s pokorou sa díva späť. Pozerá sa na nádherné inscenácie, bravúrne výkony, osobné sklamaná i potešenia. Aký by bol tvoj spätný pohľad? Čo všetko možno vidieť v zrkadle času? Tvoje krehké dievčence, ktoré sa so životom a jeho nástrahami prvý raz stretajú, ako Jana z *Líšok*, *dobrú noc*, Zlatka z *Kto sa bojí Virginie Woolfovej?*, Fanka z *Kým kohút nezaspieva*. Ale aj zrelšie, rozhodnejšie a fatálnou krásou obdarené ženy ako Nina z *Maškárady*, Xiména zo *Cída* či Princezná Kogatin z *Miliónového Marca*, Katarína z *Búrky*. A na konci tohto radu sa do zrkadla postaví ďalšia diva – Sarah Bernhardtová. A v odraze budú tisícky vďačných očí divákov.

Pre mňa budeš hravou Jozefínou I., vtípnou Predsedníčkou zásadného spolku Humanitas, ale i nádhernou smutnou Emou Destinovou a Karolínou Svetlou, ale aj laškovnou Madam, čiže anjelom s diablom v tele. Preto ti želim veľa nezlomnosti. Nezlomnú vôľu, nezlomnú silu, nezlomné zdravie. A k tomu všetkému stále také roly, ktoré odhalia tvoju ďalšiu, dosiaľ netušenú hereckú polohu. A k tomu takú vyrovnanosť, pokoj, pokoru a nadhľad, ktoré na javisku prináša Jean Hortonová.

Emil Horváth
riaditeľ Činohry SND

... v knihe *Ladislav Chudík* autorka Ľubica Krénová napísala: Výlučne zásluhou Chudíka ako umeleckého šéfa obohatila Činohra SND svoje rady o dve dnešné prvé dámy slovenského divadla – Božidaru Turzonovovú a Emíliu Vášáryovú. „Keď som začal vyučovať na konzervatóriu, môj bývalý pedagóg Jozef Budský žartoval, že určite budem uprednostňovať pekné dievčatá, lebo, načo tajiť, už vtedy bolo o mne známe, že mám slabosť pre ženskú krásu,“ spomína s úsmevom Chudík. „Keď ma v divadle menovali šéfom, okrem iného som stál aj pred úlohou omladiť súbor hlavne v radoch herečiek. Priznám sa, že tie, ktoré som vybral, považoval som nielen za výrazné talenty, ale aj krásne ženy! Dačka Turzonovová oslňovala všestranným talentom a činorodosťou.“

Pripájam sa k blahoželaniam, som hrdý na jej prácu v SND, vo filme, v televízii či v rozhlase, teším sa z jej úspechov. Už ako NOSISLAV, na trase Bratislava – Praha, som obdivoval jej príkladnú spoluprácu počas našich zájazdov. Vnáša aktivitu do profesionálneho činoherného hereckého umenia.

Vzdávam obidvom úctu a poďakovanie!

A ako som povedal: Dámy ma nesklamali, sú stále vynikajúcimi herečkami a ozdobou SND. Želám svojim kolegyniam zdravie a ďalšie úspechy.

Váš Ladislav Chudík

Ďakujem vám, milá pani profesorka,

za všetky veľké životné inšpirácie.

Prvá veľká zaznela v našom rozhovore, keď som bol prvák na VŠMU: „Juraj, vy sa musíte intelektualizovať, čítať, čítať a čítať!“ Druhá zaznela na našom rozlúčkovom večierku po štátniciach, začiatkom leta roku 1989: „Vaša generácia dokončí to, čo sme my začali v šesťdesiatom ôsmom!“ A tretia, najdôležitejšia, keď som vás v roku 1996 požiadal, aby ste mi poradili, čo mám urobiť, keď chcem učiť na vysokej škole: „Ty ešte nemôžeš učiť, ty najprv musíš v živote niečo dokázať!“ A podporili ste moje rozhodnutie ísť na konkurz do súboru k pánovi profesorovi Milanovi Sládkovi. Prajem vám, pani profesorka, ešte veľa, veľa načúvajúcich, pozorných a učenlivých žiakov.

Juraj Benčík

Kocúr na kolieskových korčuľach, SND 2008, r. J. Uličiansky, J. Gallovič (Maco Medvecký), B. Turzonovová (Hermína Holubová)

Drahá naša pani Dača !

Keď som mal pred rokmi tú česť ako začínajúci herec nitrianskeho divadla stáť po vašom boku pri rôznych literárno-dramatických pásmach a prezentovať odkaz mnohých významných klasikov slovenskej literatúry, kládol som si otázku, odkiaľ berie táto dáma slovenského herectva nevyčerateľnú energiu a zápal pre rozdávanie poznania popri takom náročnom hereckom povolaní. Ďakoval som tam hore za možnosť spoznať zblízka profesionálny i ľudský rozmer našej „Božskej Emy“ a myslím, že rovnaký pocit obdivu prechovávali vtedy všetci moji rovesníci, ktorí sa na ceste hľadania svojej hereckej méty priam upínali k svojim milovaným vzorom a učiteľom. Niekoľko stretnutí s vami, pani Dača, a s pani Vierkou Strniskovou mi dodávalo obrovskú motiváciu pri odhaľovaní podstaty poslania hereckej profesie. Teším sa, že váš zápal, ktorý som vtedy vnímal po prvýkrát zblízka, blčí naplno dodnes a som jeho pozorovateľom nielen ako divák, ale aj ako váš kolega priamo na doskách SND.

Dnes chápem, v čom tkvie zdroj vašej nezlomnej sily a odhodlanosti pre vec. Talent, charisma a hlboká viera v zmysel tohto jemne blázniveho povolania sú ich nevyčerateľným prameňom.

Preto obdivujem váš dar i túžbu stále naplno odovzdávať divákovi koncentrovanú ľudskú skúsenosť na krídlach vašich neopakovateľných dramatických postáv. Bolo ich naozaj mnoho, ktoré sa mi naplno vryli do pamäti, vždy boli jedinečné a s pečaťou absolútnej ľudskej pravdy. Spomeniem aspoň tie z posledného obdobia: Sarah Bernhardtová, Riečanová (*Pomocník*), Hélène (*Krajčírky*), Mara (*Ženský zákon*), Jean Hortonová (*Kvarteto*), Natália (*Pohania*).

Vidieť ich len raz bolo pre mňa málo. Vždy ma v hľadisku pri sledovaní rovnako mrazilo i hrialo. No najviac som sa tešil, keď ste ma schuti rozosmiali a šteklii svojimi bonmotmi. A čo bolo a je pre mňa tým najpútavejším? Svetlo nádeje, ktoré vyžarovalo nad všetkými vnútornými súbojmi vašich hrdiniek, podopreté pokorou a skromnosťou.

Dovoľte mi dnes pri príležitosti vášho životného jubilea zaželať vám pevné zdravie, silné a harmonické rodinné zázemie, ešte veľa zaujímavých hereckých príležitostí, neutíchajúcu radosť z tvorby a plamienok v očiach, ktorý rozpaľuje váš vzácný zmysel pre humor.

Za všetky kolegyně a kolegov z mojej generácie...

S úctou a obdivom váš Ján Gallovič

Naša pani profesorka!

Myslím si, že ste pre nás boli jedinečnou pedagogičkou a dnes kolegyňou. Chcem sa vám poďakovať za prvé herecké kroky a pripomienky. Aj tie ťažko hrateľné, ale o to náročnejšie. Za energiu, ktorou ste nás naštartovali do štúdia, za motiváciu, ktorou ste nás bez nátlaku viedli k práci na sebe, i za vzácnu kritiku, za otvorenie očí a uší divadlu.

Hovorím to za celý náš ročník.

Ingrid Timková a herecký ročník 85´ – 89

Opera za tri groše, SND 1999,
r. P. Mikulík, B. Turzonovová (Pani
Peachumová), I. Timková (Polly)

Haló

Nedávno som dočítala knihu Davida Weissa *Nahý som prišiel na svet, z ktorej som sa dozvedela mnoho o Rodinovi a nástupe impresionistov. Navyše je knižka napísaná tak skvelo, že sa číta jedným dychom. K televízii sa veľmi nedostanem, pretože večer väčšinou hrám v divadle, ale v poslednom čase som mala možnosť vidieť Zelenkovu inscenáciu *Cesta domov*, ktorú natočil režisér Jiří Adamec. Zaujala ma nielen myšlienkovým posolstvom a výborným obsadením, ale rovnako aj vynikajúcimi hereckými výkonmi mladých predstaviteľov, ktorých som videla prvý raz. Boli našim špičkovým hercom výbornými protihráčmi... V Galérii Cypriana Majerníka v Bratislave som videla pôsobivú výstavu fotografií Zuzany Mináčovej, nazvanú *Stromy*. V tejto monotematickej expozícii umelkyňa dokazuje, ako zaujímavé dokáže vidieť svet, ktorý nás obklopuje, ako sa dokáže dívať na to, čo ostatní prechádzajú bez povšimnutia.*

Mám rada francúzske šansóny a často si doma hrám na gramofóne poslednú dlhohrajúcu platňu predčasne zosnulého šansoniera, skladateľa a herca Jacquesa Brela. Z jeho nahrávok je cítiť, že je to skutočný umelec, ktorému nešlo o to byť populárny, ale ktorý sa svojimi šansónmi snažil ľuďom hovoriť o svete, v ktorom žijeme.

Božidara Turzonovová (In Květy, 21. 6. 1979)

Poklona pre Božidaru

Divadlo je pre mňa veľmi dôležitá vec. Preto som sa stala herečkou, aby som sa mohla v ňom realizovať, aby som našla ten pocit sebauspokojenia. Pravda, dnes som už skúsenejšia i trpezivejšia ako v čase, keď som študovala alebo nastupovala do divadla. Vtedy to bola vášeň. Teraz je divadlo predovšetkým – povolaním. Krásnym, najkrajším zo všetkých. A práve preto sa snažím robiť ho čo najlepšie, pokiaľ možno čo najdokonalejšie. Nie je to také jednoduché. Vyžaduje si to nemálo úsilia. Aby som bola konkrétnejšia. Podľa mňa si herectvo žiada predovšetkým disciplínu, kondíciu a koncentráciu. Aby to človek mohol na javisku či pred kamerou realizovať, musí sa vždy znovu boriť. Sám so sebou predovšetkým. Diváci zvyčajne netušia, aká je to námaha, prísť do divadla ustatá, vyčerpaná – a predstavenie ide, musí sa hrať. Voľakedy som si túto prozaickú stránku hereckého povolania tak neuvedomovala. Dnes už viem, že divadlo je inštitúcia ako iné, že mám v ňom pracovný pomer a že mám navyše nevýhodu, že moju prácu hodnotia stovky ľudí.

Mne sa páčia moderné, premýšľavé, filozofujúce hry. Ale oveľa radšej hrám divadlo, kde počujem, vidím, cítim, že divák je so mnou, že je ochotný vnímať plnokrvné divadlo, aj keď to varí nie je presná definícia. Strašne rada som, keď sa v hládku niekto úprimne, z plného hrdla zasmeje. Žiaľ, je to dosť zriedkakedy. A pokiaľ ide o tých myšlienicach hercov, rada mám aforizmus Jerzyho Leca, ktorý napísal niečo v tom zmysle, že tzv. premýšľajúci herec je ten, ktorý si myslí, že je hercom...

Božidara Turzonovová (In Film a divadlo, 1970, s. 5 – 6)

Božidara Turzonovová a jej (divadelné) postavy

Narodila sa 28. mája v roku 1942 v Sofii ako multikultúrna občianka. Otec Macedóнець, matka Srbka, dieťa narodené v bulharskej Sofii, neskôr žijúci v Berlíne, napokon usadiaci sa v Bratislave. Otec architekt, v rodine sa rozpráva niekoľkými cudzími jazykmi. Herečku Božidaru Turzonovovú stvorilo práve takéto prostredie vzdelancov, a preto ju herectvo ani nelákalo. Hoci v bývalom Dome pionierov (dnes Prezidentský palác) navštevovala dramatický krúžok, spolu so svojimi budúciimi spolužiakmi (napr. Július Satinský), chcela študovať dejiny umenia.

V roku 1959 na prijímacích skúškach na herectvo na Vysokú školu múzických umení uspela a dostala sa, spolu so svojou terajšou kolegyňou Emíliou Vášáryovou, do ročníka jedného zo zakladateľov slovenského profesionálneho divadla Janka Borodáča. V roku 1963 úspešne absolvovala a už ako študentka hosťovala v Slovenskom národnom divadle v inscenáciách *Hamlet nemá pravdu* (Lia) a *Moriak* (Laura). Ihneď po ukončení štúdia získala angažmán v Činohre SND, kde ju prijímal vtedajší riaditeľ činohry Ladislav Chudík ako typ mladej milovníčky. Systematickou prácou však Božidara Turzonovová ukázala, že napriek svojmu krehkému a subtilnému zjavu je nositeľkou sily, charizmy a vytrvalosti, ktoré ju predurčujú hrať postavy komplikovanejšej psychológie.

Kontrast nežnej formy a dramatického obsahu, nový herecký prístup jej umožňujú zmocnenie sa úloh, v kto-

Moriak, SND 1963, r. P. Mikulík, B. Turzonovová (Laura)

Kto sa bojí Virginie Woolfovej?, SND 1965, r. P. Haspra, B. Turzonovová (Zlatka), C. Filčík (George)

Maškaráda, SND (1970), r. T. Rakovský, M. Huba (Arbenin), B. Turzonovová (Nina)

Dobrodružstvo pri obžinkoch, SND (1970), r. K. L. Zachar, I. Mistrik (Rohoň), B. Turzonovová (Miluša)

Búrka, SND 1972, r. K. L. Zachar, B. Turzonovová (Katerina), J. Adamovič (Boris Diko)

Nedeľa pre bolesť ako stvorená, SND 1981, r. P. Mikulík, B. Turzonovová (Helena), E. Krížiková (Bodey)

Tri sestry, SND 1984, r. L. Vajdička, B. Turzonovová (Olga), M. Prechovská (Anfisa)

Napoleon I., SND 1985, r. P. Haspra, B. Turzonovová (Jozefína), E. Horváth (Napoleon)

rých psychologický realizmus strieda civilná vecnosť. Do slovenského divadla práve vtedy vstupuje silná generácia šesťdesiatych rokov (M. Huba, M. Kňažko, Z. Kolínska, P. Mikulík, S. Dančiak, J. Kukura, M. Vášáryová...), ktorou je i ona súčasťou a ktorej už nesvedčí romantizujúce herectvo, ale čoraz viac sa prikláňajú k civilu či ku groteske.

Už v prvých sezónach získala Božidara Turzonovová zaujímavé príležitosti, ktoré vedela premeniť svojím talentom a hereckým prístupom na vyslovené šance: Jana (*Líšky, dobrú noc*), Zlatka (*Kto sa bojí Virginie Woolfovej?*), Aglaia (*Idiot*), Dača (*Vyrozumenie*), Zuzana Alcottová (*Salemské bosorky*), Aňa (*Višňový sad*), Fanka (*Kým kohút nezaspieva*). V jej podaní to neboli iba mladé naivky, ale práve dievčatá, ktoré sa s bolesťou, problémom a strasťou konfrontujú zrelo, rozvážne a priebojne. Nechýbala im mladícka neskúsenosť, ale dopĺňala ju rodiaca sa zrelosť a korenil zmysel pre humor a iróniu ako Adelu (*Tanec nad plačom*), Evičku (*Inkognito*), Alu (*Tango*).

V nasledujúcich dekádach pribúdajú do jej repertoáru postavy výsostne dramatické, s veľmi ťažkým výstavbovým oblúkom, plné vypätých polôh a tragickej trýzne (a) rozhodovania ako Nina (*Maškaráda*), Táňa (*Rozlúčka v júni*), Xiména (*Cid*), Katerina (*Búrka*), Kitty Duvalová (*Čas tvojho života*), Princezná Kogatin (*Miliónový Marco*), Milica (*Sonatina pre páva*), Máša (*Živá mŕtvola*), Sofia (*Platonov*), Helena (*Nedeľa pre bolesť ako stvorená*), Vrchná sestra (*Správa o chirurgii*), Olga (*Tri sestry*). Vrcholom tejto línie bola isto postava Matka – Smrť (*Krvavá svadba*), kde Turzonovová dokázala plne realizovať

autorov a režisérov koncept spojenia sakrálna a profánna.

V hojnejšom počte sa objavujú i postavy, v ktorých môže využiť svoj komediálny talent, charakterovú drobnokresbu, rozvinúť inak neľahkú tragikomickú polohu. Či je to Jozefína (*Napoleon I.*), Pani predsedníčka (*Jožko Púčik a jeho kariéra*) alebo Jelisaveta Subotičová (*Šopalovičovo kočovné divadlo*), Slivková (*Čaj u pána senátora*), Dojka (*Romeo a Júlia*).

Postupným zrením sa v repertoári aristokratky, krehkej navonok, no silnej vnútri, objavujú a posilňujú polohy dramatické, no i komické. Dokáže stelesniť fatálne a záhadné ženy s rovnakou ľahkosťou ako tie komické, ironické, hravé, provokujúce. Novou polohou sú ženy rustikálne (Mahuliena, *Mastný hrniec*; Mara, *Ženský zákon*), ale i tie, v ktorých sa spája svetskosť a duchovno ako Muškátová (*Liliom*), Mary Destiová (*Keď tancovala...*), Edna (*Krehká rovnováha*) či zvláštna grotesknosť ako napríklad Anna Meinhold-Aignerová (*Krajina šíra*), Šarlota Ivanovna (*Višňový sad*).

Činorodé, cielavedomé, rozhodné ženy dominovali v jej repertoári aj na prelome storočí: Pani Peachumová (*Opera za tri groše*), Riečanová (*Pomocník*). Dôležitou postavou, ktorá určite patrí do kategórie dív, je Sarah Bernhardtová (*Posledné leto Sarah Bernhardtovej*). V nej skĺbila Turzonovová krásu s fatálnosťou, tragiku s nadhľadom, bolesť prekrývala silou a životnú vôľu jej dodávala oddanosť divadlu, čo bolo znamením pokory.

Božidara Turzonovová sa bez problémov vyrovnala s úskaliaми a špecifikami súčasnej drámy (jazyk, fragmentárnosť...) a vytvorila postavy, v ktorých naplno využila všetko zo svojho dote-

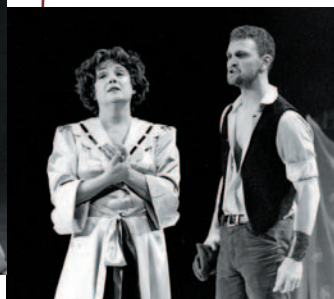
Šopalovičovo kočovné divadlo, SND 1988, r. P. Haspra, B. Turzonovová (Jelisaveta Subotičová), D. Tarageľ (Milun), L. Haverl (Šopalovič)

Krehká rovnováha, SND 1998, r. P. Mikulík, B. Turzonovová (Edna), D. Jamrich (Harry)

Romeo a Júlia, SND 1992, r. R. Polák, B. Bobulová (Júlia), B. Turzonovová (Dojka)

Pomocník, SND 2000, r. L. Vajdička, B. Turzonovová (Riečanová), T. Maštálir (Lančarič)

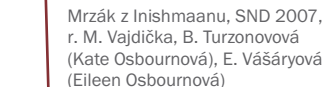
Keď tancovala..., SND 1996, r. L. Vajdička, E. Vášáryová (Isadora Duncanová), B. Turzonovová (Mary Destiová)

S mamou, SND 2007, r. R. Polák, B. Turzonovová (Bea)

Ženský zákon, SND 1996, r. P. Haspra, M. Kráľovičová (Dora), B. Turzonovová (Marína)

Mrzák z Inishmaan, SND 2007, r. M. Vajdička, B. Turzonovová (Kate Osbournová), E. Vášáryová (Eileen Osbournová)

rajšieho hereckého diapazónu, ako rustikálnosť, aristokratickosť, ale aj tragickú komiku, iróniu a vecnosť, hlasovú charakterizáciu i dôslednú zmenu temperamentu. Kate Osbournová (*Mrzák z Inishmaan*), Gordonova matka (*Mobil mŕtveho muža*), Bea (*S mamou*) sú také diametrálne odlišné, že dosvedčujú schopnosť ich interpretky neustále sa premieňať a neopakovať.

Pestrý oblúk hereckých polôh momentálne uzatvára kombinácia, ktorá je jasným dôkazom jej hereckého zrenia a kvalít. Na jednej strane operná diva Jean Hortonová (*Kvarteto*), ktorá s gráciou šľachtickej vpláva do priestoru a ironicky, tragikomicky, triezvo, vecne a reálne hodnotí život, a na strane druhej ako protipól jej zemitá poloha v babičke Natálii (*Pohania*), ktorá v sebe spája onu svetskosť s duchovnosťou a prostotou.

Večné fátum, ktoré visí nad hlavami členov rodiny, stelesňuje Turzonovová dôslednou hlasovou premenou, ľahkosťou výrazu a hereckou skratkou. Božidara Turzonovová však oslovuje aj svojou muzikalitou a presvedčila o tom divákov v muzikáloch na doskách iných divadiel. Jej Bubulina v *Grékovi Zorbovi* je živou kreáciou humoru i tragiky (DAB, Nitra). Gróčka Praskovská z muzikálu *Adam Šangala* je jej ďalšou nezabudnuteľnou kreáciou, kde naplno využíva svoje výborné spevácke schopnosti. Presvedčila o nich aj v spevoherných inscenáciách ako *Na skle maľované*, *Sekretárky*, *Malá nočná hudba*, *Opera za tri groše*.

Herectvo nuáns, fatálnosť verzus zemitosť, dramatickosť verzus komika, irónia verzus láskavosť, svetskosť verzus duchovno. To je Božidara Turzonovová.

Vážim si charakterných ľudí

Mám rada režisérov, ktorí dokážu vytvoriť tím, z čoho potom zákonite vyplynie aj dobrá pracovná atmosféra. Tých, čo majú schopnosť stmeliť kolektív a skoncentrovať sa pre vec, pre dielo. Herec potom ani sám nevie, ako mu režisér otvára cestu k postave, k situáciám. Vsunie vás do deja, pritom nadhľad nad dielom drží pevne v rukách. Dokáže navodiť atmosféru, skoncentrovať herca a vyprovokovať k tomu, čo by ani sám o sebe nepredpokladal. Takéto typy režisérov, ktorí správne formulujú svoje názory, „vymačkajú“ potom z herca, čo chcú.

Božidara Turzonovová
(In Práca, 18. 5. 1979)

Čím by som chcela byť...

Sú chvíle, keď herectvo považujem za povolanie, ale priznám sa otvorene, že sú i chvíle, keď ho považujem i za zamestnanie, potom sú i tie sväté okamihy, keď ho považujem za poslanie, a bývajú aj také obdobia, keď ho považujem za životný štýl.

Zodpovednosť herca – to je pre mňa úsilie a sústredenosť urobiť si svoju prácu, ako najlepšie viem.

Božidara Turzonovová
(In Život, 10. 5. 1972 (Host trinástej strany))

Je úžasná!, SND 2011, r. J. Nvota
B. Turzonovová (Pani Verindahová-Gedgeová)

Pohania, SND 2012, r. M. Amsler
B. Turzonovová (Natália)

Nad herectvom (II)

(Herecká tvorba ako predmet pedagogickej činnosti)

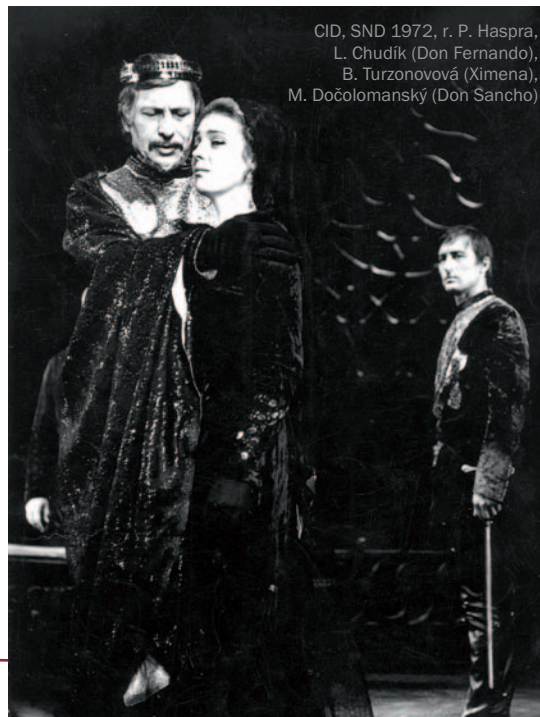
Zmyslom hereckej existencie je divák (onen zvrchovaný a faktický partner), s ktorým v tej prazvláštnej rovine komunikujem o veciach ľudských, ktorého chcem zaujať, dokonca natoľko, aby ma vnímal len ako postavu, zabudol pri tom na seba alebo, v tých najvzácnejších chvíľach, išiel do seba. Udeje sa to však len pod jednou podmienkou, že budem ako postava živá. Živá budem len vtedy, ak ňou dokážem myslieť a myslieť budem vtedy, ak do autorovej postavy preniknem, vnorím sa do nej, zmapujem jej vedomie a dokážem postihnúť autorov zmysel postavy, prijmem ho, nakazím sa ním (aj keď nie je tak živo napísaná ako napríklad Anna Kareninová) a dám jeho postave život, dušu a tá rozhýbe telo, hlasivky, srdce, nervy... Ak uspejem, dostaví sa to, čo je v herectve to najskvostnejšie – okamihy, keď prekvapím samu seba. Znamená to však, že sa treba prekonať a svoju vlastnú dušu potlačiť do úzadia, čo je pre mňa ešte vždy znova a znova ťažký a bolestný zápas. Je to pravdepodobne taká istá výzva, záväzok a zodpovednosť, pred akou stojí prekladateľ, tiež interpret.

Stvoríť sa nanovo. Ak by som sa mala vyjadriť vznešene, stvoríť sa s novou dušou či duchom – pneumou. Tak teda herecká tvorba ako proces premeny. „Samovražedný proces... herec nestvární, ale spotrebúva sám seba...“ ako nám to sugestívne a srdnato a súčasne poeticky napísal Valére Novarina vo svojom Liste hercom, ktorý začína slovami „píšem ušami. Pre pneumatikých hercov“. Koľko vytrvalosti, odovzdanosti, chuti, ohňa a vrúcnosti musí vyvinúť v sebe herec, aby v tom zvláštnom magickom, svätom a vypätom okamihu jeho zápasu čosi v ňom povolilo – nastúpil chlad (onen Martinov Hubov „vrúcný chlad“) a postava v ňom zakotvila, začala dýchať, mala svoje telo a kožu.

Božidara Turzonovová
(In Inauguračná prednáška, Bratislava 1998)

SÚPIS DIVADELNÝCH OCENENÍ

- 1977** – Najlepšia herečka (Anketa časopisu Film a divadlo)
- 1978** – Najpopulárnejšia herečka (Anketa časopisu Film a divadlo)
- 1979** – Titul zaslúžilá umelkyňa
- 1982** – Najpopulárnejšia herečka (anketa časopisu Film a divadlo)
- 1996** – Výročná cena Literárneho fondu za postavu Kláry v inscenácii J. Uličianskeho Alergia
- 1998** – Krištáľové krídlo v kategórii Film a divadlo
- 1998** – cena Literárneho fondu za mimoriadny výkon v postave Madame Armfeldovej v hre Malá nočná hudba
- 2002** – laureátka Kríža prezidenta republiky
- 2004** – Výročná cena Literárneho fondu za mimoriadny výkon v postave Sarah Bernhardtovej v hre Posledné leto Sarah Bernhardtovej
- 2007** – cena Literárneho fondu za celoživotnú tvorbu
- 2007** – Pribinov kríž II. triedy za významné zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky
- 2009** – Cena Jozefa Kronera za celoživotnú umeleckú tvorbu
- 2010** – Kvet Tália (Festival Aničky Jurkovičovej)

CID, SND 1972, r. P. Haspra,
L. Chudík (Don Fernando),
B. Turzonovová (Ximena),
M. Dočolomanský (Don Sancho)

SÚPIS POSTÁV NA JAVISKU SND

1962/1963

27. 10. 1962 M. Gáspárová
13. 7. 1963 S. Mrozek

1963/1964

20. 3. 1964 Z. Mahler
21. 3. 1964 I. Rusnák
30. 5. 1964 P. Sobota

1964/1965

19. 9. 1964 A. Miller
18. 10. 1964 J. Palárik
26. 1. 1965 P. Karvaš
27. 2. 1965 E. Albee
18. 5. 1965 Z. Mahler

1965/1966

9. 10. 1965 F. M. Dostojevskij
4. 12. 1965 R. Kípphardt
19. 2. 1966 V. Havel
20. 4. 1966 L. Tažký
26. 5. 1966 W. Shakespeare

1966/1967

5. 11. 1966 A. Miller
31. 12. 1966 J. Záborský
4. 3. 1967 P. Karvaš
22. 4. 1967 E. Rostand
17. 6. 1967 S. Mrozek

1967/1968

26. 11. 1967 W. Shakespeare
9. 12. 1967 A. P. Čechov
27. 1. 1968 J. Nestroy

1968/1969

30. 11. 1968 I. Stodola
8. 3. 1969 P. Zvon

1969/1970

19. 9. 1969 I. Bukovčan
16. 10. 1969 I. Stodola
19. 4. 1970 L. Pirandello
27. 6. 1970 F. Dürrenmatt

1970/1971

6. 11. 1970 M. J. Lermontov
19. 12. 1970 J. Palárik
22. 5. 1971 B. Brecht
18. 6. 1971 G. B. Shaw

1971/1972

27. 11. 1971 A. Vampilov
25. 3. 1972 M. Gorkij
23. 4. 1972 I. Bukovčan
24. 6. 1972 P. Corneille

1972/1973

18. 11. 1972 A. N. Ostrovskij
10. 2. 1973 W. Saroyan
28. 4. 1973 B. Vasilev

1974/1975

19. 10. 1974 E. Bryll – K. Gärtnerová
1. 3. 1975 E. O' Neill
23. 5. 1975 G. B. Shaw

1975/1976

1. 2. 1976 O. Zahradník
11. 4. 1976 M. Gorkij

1976/1977

4. 9. 1976 Š. Králík
2. 12. 1976 L. N. Tolstoj – E. Piscator
28. 1. 1977 E. O' Neill

1977/1978

3. 2. 1978 J. Otčenášek – J. Balík

29. 4. 1978 C. Gozzi

1978/1979

17. 2. 1979 A. P. Čechov
13. 5. 1979 M. Kočan

1979/1980

20. 10. 1979 A. Geľman

1980/1981

21. 2. 1981 M. Kočan

1981/1982

30. 10. 1981 T. Williams

Hamlet nemá pravdu
Moriak

Koniec maškár
Lišky, dobrý noc!
Plachetnice

Po páde
Inkognito
Veľká parochňa
Kto sa bojí Virgínie Woolfovej?
Mlyn

Idiot
Stoličky
Vyrozumenie
Hriešnica žaluje tmu
Sen noci svätójánskej

Salemské bosorky
Najdúch
Experiment Damokles
Cyrano z Bergeracu
Tango

Sen noci svätójánskej
Višňový sad
Strach z pekla

Marína Havranová
Tanec nad plačom

Kým kohút nezaspieva
Marína Havranová
Henrich IV.
Kráľ Ján

Maškaráda
Dobrodružstvo pri obžinkoch
Matka Guráž a jej deti
Dom zlomených srdc

Rozlúčka v júni
V predvečer
Prvý deň karnevalu
Cid

Búrka
Čas tvojho života
Pokojný úsvit

Na skle maľované
Miliónový Marco
Domy pána Sartoria

Sonatína pre páva
Poslední

Krásna neznáma
Živá mŕtvola
Miliónový Marco

Romeo a Júlia na sklunku
Jesene
Kráľ jeleň

Platonov
Kolotoč

My, dolupodpísaní

Gadžovia

Nedeľa pre bolesť
ako stvorená

Lia (posl. VŠMU)
Laura (posl. VŠMU)

Maškara-Zenich (doštud.)
Jana
Marika Jánošová

Felice
Evička
Dievča (záskok)
Zlatka
Krásna blondína

Agľaja
Oľly
Dača
Zajatkyňa
Vlča (doštud.)

Zuzana Walcottová
Ludmila
Monika
Sestra Marta
Ala

Hermia (doštud.)
Aňa
Baronesa Adela von Strombergová

Marka
Adela

Fanka
Marína Havranová (došt.)
Frida
Lady Faulkonbridgeová

Nina
Miluša
Katřin
Elie

Tňa
Jelizaveta (záskok)
Maria Iglisia
Xiména

Katerina
Kitty Duvalová
Žeňa Komeľkovová

Predspeváčka
Princezná Kogatín
Blanche

Milica
Nadežda

Hilda
Mása
Prostitútka (záskok)

Dr. Helena Pluhařová
Angela

Sofia
Jana

Alla Šindinová

Helena

Helena

31. 10. 1981 E. Bryll – K. Gärtnerová
15. 5. 1982 M. Gorkij

1982/1983

7. 1. 1983 O. Daněk
21. 5. 1983 A. a V. Mrštíkovi

1983/1984

14. 4. 1984 A. P. Čechov

1984/1985

29. 4. 1985 M. Roščin

1985/1986

14. 9. 1985 F. Bruckner

1986/1987

19. 9. 1986 I. Stodola
20. 2. 1987 F. G. Lorca

1987/1988

5. 12. 1987 M. Gorkij
13. 2. 1988 J. Hubač
23. 4. 1988 L. Simović

1990/1991

23. 11. 1990 H. Ibsen
8. 6. 1991 E. Bryll – K. Gärtnerová

1991/1992

1. 2. 1992 I. Stodola
20. 6. 1992 W. Shakespeare

1992/1993

31. 10. 1992 H. M. Enzensberger
20. 5. 1993 J. Čiger Hronský

1993/1994

4. 12. 1993 A. Schnitzler
7. 4. 1994 I. Bukovčan

1994/1995

19. 11. 1994 K. Pohl
3. 6. 1995 J. Uličiansky

1995/1996

25. 11. 1995 A. P. Čechov
31. 3. 1996 M. Sherman
6. 4. 1996 J. Barč-Ivan

1996/1997

23. 11. 1996 J. G. Tajovský

1997/1998

25. 10. 1997 S. Sondheim –
H. Wheeler

24. 1. 1998 J. Hudec

6. 6. 1998 E. Albee

1998/1999

6. 2. 1999 B. Brecht – K. Weill
18. 6. 1999 F. Molnár

1999/2000

/

2000/2001

20. 10. 2000 L. Ballek – O. Šulaj

2001/2002

6. 4. 2002 J.-C. Grumberg

2002/2003

16. 11. 2002 F. Wittenbrink
5. 4. 2003 E. Maliti-Fraňová

22. 6. 2003 B. Siančíková-Timrava
– P. Pavlač

2003/2004

24. 1. 2004 J. Murrell

2006/2007

8. 6. 2007 T. Kusá

2007/2008

3. 11. 2007 M. McDonagh

2008/2009

15. a 16. 11. 2008 J. Uličiansky

2010/2011

13. a 14. 11. 2010 S. Ruhlová

2011/2012

24. a 25. 9. 2011 P. Quilter
21. a 22. 1. 2012 R. Harwood
24. a 25. 3. 2012 A. Jablonská

Na skle maľované
Meštiaci

Správa o chirurgii mesta N.
Marša

Tri sestry

Transport

Napoleon I.

Jožko Púičik a jeho kariéra
Krvavá svadba

Letní hostia

Modrý pavilón
Šopalovičovo
kočovní divadlo

Divá kačka

Na skle maľované

Čaj u pána senátora

Romeo a Júlia

Ludomil

Andreas Búr Majster

Krajina šira

Kým kohút nezaspieva

Karate Billy sa vracia

Alergia

Višňový sad

Keď tancovala...
Masťný hrniec

Ženský zákon

Malá nočná hudba

Marcus Aurelius
pri Hrone
Krehká rovnováha

Opera za tri groše
Lilium

Opera za tri groše
Lilium

Pomocník

Krajčírky

Sekretárky
Krecheň Nesmrteľný

Veľké šťastie

Posledné leto Sarah
Bernhardtovej

S mamou

Mrzák z Inishmaan

Kočúr na kolieskových
korčuliach

Mobil mŕtveho muža

Je užasná!
Kvarteto

Pohania

Predspeváčka
Jelena

Vrchná sestra
Strouhalka

Oľga

Lavra

Jozefína

Pani predsednička
Matka – Smŕť

Kaléria

Angela
Jelisaveta Subotičová

Pani Sorbyová
Predspeváčka

Silvková

Júliina dojka

Marianne de Chepy

Kraviarova matka

Anna Meinhold-Aignerová
Babjaková

Rosita Nickchen

Klára

Šarlota Ivanovna

Mary Destiová
Mahuľeni

Marina (Mara)

Madame Armfeldtová

Nana, matka Kvádov
Hulda, jej dcéra
Edna

Pani Peachumová
Muškátová

Riečanová

Héléne

Účinkujúca

Anča Sojková,
Đuro Marcin

Nivská

Sarah Bernhardtová

Bea

Kate Osbournová

Hermína Holubová

Gordonova matka

Pani Verindahová-Gedgeová
Jean Hortonová

Natália